

en staande op de schouders van den kooiker, met een punterhaaks tot steun in den rug, wordt ook deze natuur-idylle aan de vergetelheid ontrukkt. Men moet zich er over verbazen dat een onzer schuwste vogels zich zoo dicht laat naderen, dat men in staat is, eene opname er van te maken, eene handeling welke toch onwillekeurig veel vreemde bewegingen vereischt.

Een eigenaardig feit is het uit zulk een nest de jongen te zien komen. Nauwelijks één dag oud, kruipen ze naar den rand van het nest, en laten zich kalm naar beneden vallen, toch heeft men nog nooit zulk een teer schepseltje zien dood vallen.

Heel voorzichtig wordt nu de kolk genaderd, en door een klein gaatje in de rieten omheining, waar de lenzen voorzichtig worden doorheen gewerkt, ook dit natuurtafereel voor ons oog vastgelegd. Een paar eenden hebben reeds onraad bemerkt, en nauwelijks knapt er een tak onder onze voeten, of onder luid gekwaak en geplas verdwijnt de troep over het Kooibosch.

We varen nu de kolk in, ze is toch geheel ledig. In 't midden verheft zich een boschgroep van oude stammen, en nog enkele levende groenende takken.

Ook hierin weer broednesten, terwijl we tevens op den achtergrond nu de geheele rieten schutting kunnen zien die de kolk omgeeft, waarachter de kooiker zijn verschillende observatie-posten heeft, vanwaar hij zich naar gelang de windrichting, maar steeds onder den wind, van de aanwezigheid van veel of weinig wild kan overtuigen.

Naar gelang ook de wind is, worden de wilde eenden in den vangtijd door de lokeenden naar de vangpijpen gelokt.

De kooiker werpt af en toe, van achter de schutting, eenig hondenvoeder in 't water, waarna alle eenden beginnen te duiken. Het kooihondje, een klein geel hondje, vertoont zich om en bij de vangpijpen, de wilde eenden volgen nieuwsgierig de bewegingen van dit hondje, dat hierop geheel is afgericht, en zoodra genoeg wilde eenden de pijp zijn ingezwommen, vertoont de kooiker zich plotse-ling achter de eenden, waarop ze in angstige vaart de vangpijp invliegen, waar hun een wisse dood wacht. Eene opname van deze vangpijp slaagde niet, wegens gebrek aan licht, en den eigenaardigen vorm dezer pijpen. Thans is de beurt aan een bezoek van de nesten der aalscholvers, die in een bepaalde kooi hunne broedplaatsen hebben gekozen.

Eenige duizenden nesten (naar schatting 2000) vertoonen zich in de toppen van de lage elzen-boomen; alleen de uiteinden der takken zijn nog met een weinig bladeren voorzien, daaronder is alles dood, vernietigd door de scherpe uitwerpselen dezer vischverslinders.

Eene tocht naar deze roofdieren-kolonie met het doel ze wat te doen verminderen, leverde ons met 3 flobert-buksen een slagveld van ruim 200 doode exemplaren; hun aantal scheen echter zoodanig te vermeerderen, dat onze poging tot uitroeiing in geen enkel opzicht slaagde.

Wel hadden we het twijfelachtig genoeg deze tocht door een al te ijverig politiemannet met een procesverbaal te zien eindigen, aangezien deze naar onze meening nuttige zaak volgens hem in strijd was met alle mogelijke wettige toestanden. Onze genoegelijke dag werd er echter weinig door gestoord, het feit kon weinig invloed uitoefenen op de herinnering van het vele schoone en genoegelijke, dat we dien dag ondervonden.

Moge dit schrijven vele amateurs aansporen, eens op een dag van hun zomer- of wintervacantie, een bezoek te brengen aan deze eigenaardige landstreek, ze zullen veel genieten, en met genoeg kennis maken met Giethoorn en zijn gastvrije bewoners.

Voor hen, die hunne camera meenemen bestaat er in het dorp in de herberg van Mej. de Wed. v. d. Linde gelegenheid, platen te wisselen, ook de onderwijzer stelt zich gaarne beschikbaar voor natuurvrienden, en ten slotte zal men bij iederen eigenaar van punters of bootjes, met de grootste welwillendheid ontvangen worden, om Giethoorns schoonheden te kunnen bewonderen.

R. HOUWINK HZN.

Meppel, October 1903.

Zuideinde.

ONZE CYPRES-ACHTIGE BOOMEN.

Ik heb een tijd gekend, dat ik 's winters bijna in 't geheel niet uit de stad kwam. Als ik dan zoo maanden achtereen tusschen de huizen moest vertoeven heb ik mij vaak schadeloos gesteld voor het gemis van heide- en boschlucht door in een plantsoen een paar takjes van de altijdgroene heesters af te plukken, die stuk te wrijven en dan de heerlijke harslucht op te snuiven.

Die heesters waren dikwijls Thuja, de welriekende, en Biota, de Levensboom, en met recht mogen ze zoo heeten.

Wat zou een park of plantsoen, wat zou een tuintje zijn zonder deze „evergreens“? Overal willen ze groeien, zoowel in 't drassig veen als in 't losse zand of in de stijve klei, met een minimum van licht zijn ze tevreden, het stadsroet deert hen weinig. Zij leveren een uitmuntende beschutting tegen den wind, de vogels zoeken er gaarne een nachtverblijf en vele bouwen er zelfs hun nest in de dichte takken tusschen het geurige groen. In

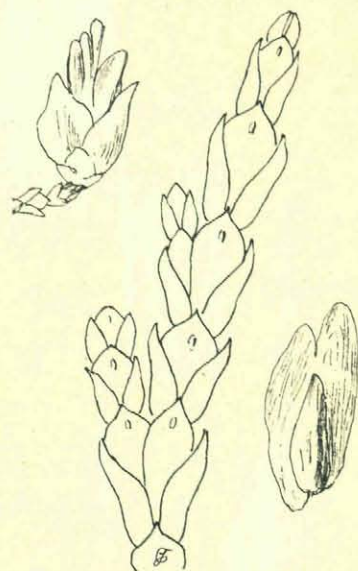
't voorjaar brengen ze duizenden bloempjes voort en in den herfst hangen ze vol aardige vruchten.

Ik wed, dat ge op die bloemen en vruchten nog maar zelden hebt gelet en betwijfel het zelfs of ge de meest voorkomende soorten van deze altijd-groenen wel kunt onderscheiden en daarom heb ik er een paar van geteekend, in de hoop dat ge ze bij gelegenheid eens zult opzoeken.

Het volk noemt deze „evergreens“ meestal cypresen en dat is lang zoo dom niet. De echte Cypres, de beroemde kerkhof-boom van de landen om de Middellandsche zee, zult ge in ons land slechts zelden aantreffen, die heeft het hier te koud en waar hij om der merkwaardigheidswille in een enkelen villa-tuin wordt aangeplant ontwikkelt hij zich zelden tot een behoorlijke grootte. Het blijven meest kleine korte groene bezempjes, vlak bij den grond,

waaruit noch Hercules zijn knods, noch Cupido zijn pijlen, noch Jupiter zijn scepter zou kunnen maken. Die dingen waren allemaal van Cypressenhout.

De Cypres is van zijn familiegenoten gemakkelijk te onderscheiden doordat zijn zijtakjes niet afgeplat zijn, maar rond, zoodat de kleine schubachtige blaadjes, die kruisgewijze geplaatst zijn, alle precies op elkander gelijken. Onderzoekt ge evenwel een takje, geplukt van den een of anderen

Thuja occidentalis.
Links boven: vrucht (nat. gr.).
Rechts: zaadje (vergroot).

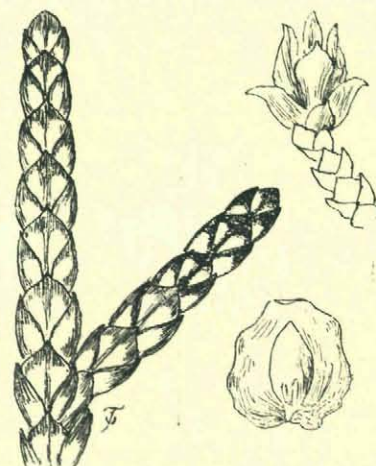
„Cypres“ in uw plantsoen, dan zult ge zien dat het afgeplat is en dat telkens een paar platte schubblaadjes afwischen met een paar dichtgevouwen blaadjes, die op den smallen kant van het takje staan. Zorg ervoor, dat ge zijtakjes onderzoekt, want de eindloten zijn alle rond.

Als ik u was, dan zou ik een paar van die takjes eens door een loupe bezien. Hoe sierlijk zitten de groene schubjes langs 't takje geschikt, dat zij geheel bedekken en hoe aardig komen de zijtakjes uit een hoofdtak te voorschijn. Ziet ge goed toe, dan ontdekt ge spoedig op sommige of op alle blaadjes groefjes of verhevenheden, blaasjes of putjes. Dat zijn de zoogenaamde olieklertjes, die bij het fijnwrijven den heerlijken boschgeur verspreiden.

Wanneer wij nu al deze geurboompjes willen onderscheiden, dan kunnen we dat niet beter doen,

dan door naar de vruchten te kijken. Tien tegen een dat ge ze vindt; vruchtjes zoo groot als erwten of knikkers en samengesteld uit een aantal leerachtige of houtachtige schubben, die weer net als de plaatjes kruiswijs tegenover elkaar geplaatst zijn.

Nu zal ik maar denken, dat ge de eerste keer de beste figuur 1 te pakken krijgt: bruinachtige gele langwerpige vruchtjes. Peutert ge ze uiteen dan komen er zaadjes

De Roode Ceder, *Thuja gigantea*.
Takje vergroot, rechts boven vrucht (nat. gr.), onder: zaadje, vergroot.

uit te voorschijn, die wel wat van berkevruchtjes hebben, ze zijn nog al breed gevleugeld en als ge weer de onmisbare loupe te hulp roept, vindt ge op het zaadje zelf een paar blaasjes, die alweer hars of olie bevatten.

Voor meerdere zekerheid bekijken we het takje zelf en zien dan al gauw dat de twee platte zijden niet precies overeenstemmen. Er is een onderkant en een bovenkant en op de vlakke blaadjes die naar boven gekeerd zijn, vindt ge zonder moeite een ronde verhevenheid, alweer een olieklertje.

Indien dat alles uitkomt hebt ge de gewone Thuja (*Thuja occidentalis* L.) voor u, niet de

Hiba.
Thujaopsis dolabrata.
Takje (vergroot),
rechts vrucht
(nat. gr.).

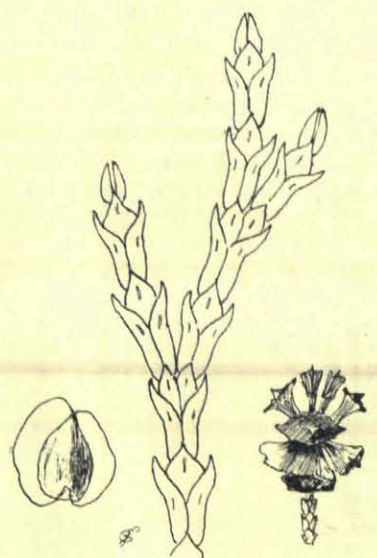
antieke, maar de boom, die uit Amerika afkomstig is, waar hij wild voorkomt in de Atlantische Staten van Canada tot Carolina en daar een hoogte kan bereiken van ongeveer twintig meter. Ik heb ze

bij ons nooit zoo hoog gezien; in 't Vondelpark bij de Kattenlaan staan een paar mooie exemplaren, op oude buitens kunt ge ook vrij hooge aantreffen.

Californische Cypres.

De onderzijde der blaadjes is slechts een weinig lichter groen dan de bovenkant — neen, het is verkeerd, ik moet zeggen, de naar boven gerichte platte blaadjes zijn donkerder dan die naar beneden gekeerd zijn, doch alle zijn groen. Er is echter

Californische Cypres
Chamaecyparis Lawsoniana.
Takje vergroot; links: zaad sterk
vergroot, rechts: opengesprongen
vrucht (nat. gr.).

omstandigheden twee tegengestelde functies verricht.

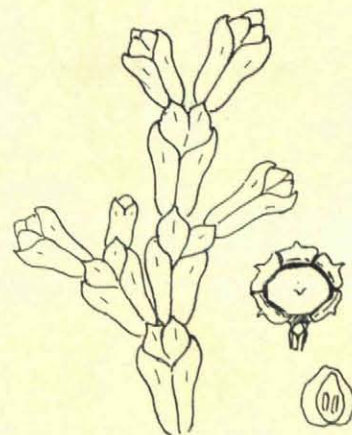
Die Thuja met de waslaagjes is de Thuja gigantea Nutt., de Roode Ceder uit het Kustwoud

langs de Stille Zuidzee. Nu moet ge weten, dat ik vroeger met ontzettend veel plezier de boeken van Aimard gelezen heb, en dat de „Roode Ceder” een zeer gevreesde persoonlijkheid is uit den „Gids der Prairien”. Jongen, jongen, dat waren me een boeken; die maken, dat ik nu nog met plezier naar die Thuja gigantea loop te snuffelen. Je vindt ze niet veel; het takje dat ik hier geteekend heb, vond ik op een oud buiten, waar met veel liefhebberij een menigte soorten van coniferen zijn aangeplant.

Een dergelijke aanplanting noemt men een Pine-tum, de mooiste en volledigste vindt men op Schovenhorst bij Putten, maar er zijn er gelukkig nog wel meer in ons land.

Die Roode Ceder hier aan den duinkant was juist een meter hoog, maar daar ginds in Californië en Columbia bereikt hij wel vijftig of zestig meter. Ge moet eens voor mij uitzien, of ge in ons land hooge planten er van kunt vinden; ik vermoed, dat ze in Gelderland of Utrecht wel voorkomen, want dat zijn onze beste boomprovincies, daar hoop ik u nog meer van te laten zien.

Nu moet ge niet denken, dat elke Cypres-achtige boom met witte wasplekken aan de onderzijde der takken een Roode Ceder is. Neen, hoor, in negen van de tien gevallen zult ge wat anders te

Hinoki-Cypres *Chamaecyparis obtusa*. Takje, vrucht en zaad.

pakken hebben, want die Roode Ceder is heusch nog al zeldzaam bij ons. Ook zijn zijn wasplekken niet altijd even duidelijk; het beste kunt ge ze te zien krijgen door het takje onder water te houden.

De mooiste witte wasplekken vindt ge bij een Japanschen boom — ik noem ze maar allemaal boomen — die in den laatsten tijd zeer veel wordt aangeplant. Het is de *Thujopsis dolabrata*, de Japansche Hiba, een boom die daar ginds wel dertig meter hoog wordt. Het is wel merkwaardig, dat dezelfde planten, die wij hier als sierstruikjes in onze tuinen hebben, in andere deelen van de wereld stammen leveren, waarvan bruggen gebouwd en schepen getimmerd worden.

Ik vind die Hiba een van onze mooiste sierplanten. Dat het iets heel anders is dan de Roode Ceder kunt ge gemakkelijk aan de vrucht zien die niet uit dunne leerachtige maar uit dikke houtige schubben bestaat.

Ja, hoor, aan de vrucht zult gij ze kennen, ook die, welke tegenwoordig het allermeeest worden

aangeplant, de dwergcypressen, die zonder snoei of knoei zoo prachtig pyramidaal opgroeien en met hun sierlijk overhangende toppen en losjes wuivende takken de stijve snoei-taxus-pyramiden

Vruchtdragende tak van den Oosterschen Levensboom (*Biota orientalis*).

bospotten, die in een hoekje staan te mokken om hun vervallen grootheid.

„Dwergcypres“ is een letterlijke vertaling van den wetenschappelijken naam „*Chamaecyparis*“, maar hoe in de wereld deze heerlijke planten aan dien verkleiningsterm gekomen zijn, is mij een raadsel, want het zijn allemaal boomen, echte groote boomen, die in hun vaderland nog wel hooger opschieten dan de oudste antieke Cypres ooit gedaan heeft. Tusschen twee haakjes, die oudste antieke cypres moet ergens staan tusschen Milaan en de Alpen bij een plaats, genaamd Somma. Zoo gauw het lijden kan, ga ik hem opzoeken, want hij moet er al geweest zijn in Caesar's tijd en Napoleon de Groote heeft zijn Simplonweg een bochtje laten maken om dien boom te sparen. Zou hij er nog staan, of zijn soms de spoorwegingenieurs minder romantisch-erbiedig uitgevallen?

Doch ter zake. De cypres, die 't meest wordt aangeplant, meer dan alle Thuja's, Thujopsis en Biota te zamen is de Lawson's cypres (*Chamaecyparis Lawsonsiana*), ook weer afkomstig uit het land der reuzenboomen, uit Californië; wij moesten hem daarom ook maar heel gewoon Californische cypres noemen.

Zijn vruchten zijn min of meer kubusvormig, zoolang ze niet opengesprongen zijn. Eigenlijk bestaan ze uit 8 houtige schubben, die weer twee aan twee staan en aan hun eind breed en plat zijn met een stekel middenop. De zaden zijn gevleugeld en met hartsbultjes bezet.

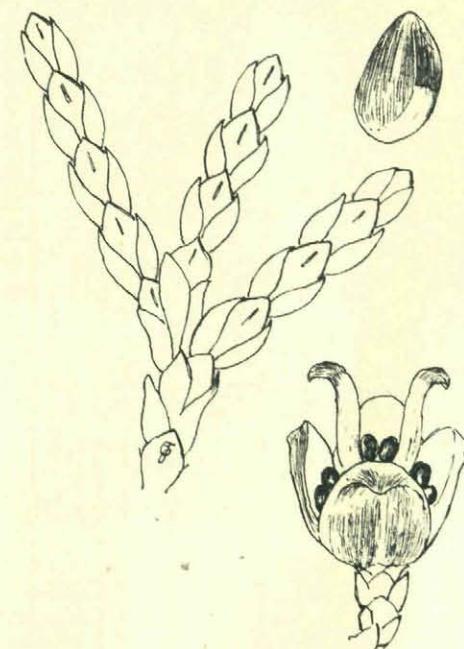
In April bloeit deze boom en dan trekt hij vooral de aandacht door het groote aantal roode meeldraadbloempjes die aan het eind der twijgen staan.

Aan den tegenovergestelden oever van de Stille Zuidzee, in Japan, groeit een andere cypres, die ook in onze plantsoenen is te vinden. Dat is de beroemde Zonnecypres of Hinoki, een boom, die bij de Japanners nog oneindig veel hooger staat aangeschreven dan bij ons de spar of de eik. Hij wordt wel vijftig meter hoog en levert uitmuntend timmerhout, dat zoowel geschikt is om er zware schepen van te bouwen als om er al dat fijne verlakte goedje van te vervaardigen, dat ge zoo goed kent. Zijn fijne takken vindt ge op Japan-sche prenten vaak afgebeeld.

De vruchten van dezen Cypres lijken veel op die van den Californischen, alleen zijn de zaden wat minder breed gevleugeld. De vleugels zijn nog minder dan half zoo breed als 't zaadje, bij de Californische cypres zijn vleugels en zaadje bijna even breed. De takjes zien er heel verschillend uit, doordat bij den Hinoki de punten van de zijblaadjes meer naar binnen gericht zijn.

Nu zou ik nog haast heel ondankbaar de Oostersche Levensboom, *Thuja orientalis* of zooals hij tegenwoordig heet, *Biota orientalis*, vergeten. Zoo gaat het in de wereld. Vroeger hadden wij voor plaatsvervangers van den antieken Cypres niet anders dan de eerstgenoemde Westersche Levensboom en dezen Oosterschen, maar nu zijn ze geheel op den achtergrond gedrongen door den Hinoki, den Hiba en den Californischen Cypres.

Met den Oostersche Levensboom is dit te eerder het geval, doordat hij in strenge winters nog al eens van de vorst te lijden heeft. Niet erg, maar toch genoeg, om te maken dat

Oostersche Levensboom (*Biota orientalis*). Takje, zaad en vrucht.

men bij nieuwen aanplant liever de hardere soorten neemt. Toch is de Biota nog genoeg te vinden en ge kunt hem van alle andere Cypresachtige boomen direct onderscheiden door zijn ongevleugelde groote

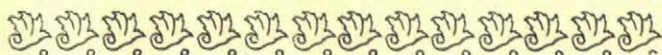
zaden. Ook staan zijn zijtakken meestal rechtop, zoodat er geen onder- en bovenzijde aan te onderscheiden is, en de oliekiertjes komen aan weerszijden voor als vrij lange smalle groefjes.

Ik vind dezen boom het mooist in 't najaar, wanneer de vrij groote, dikschubbe vruchten nog groen zijn, overdekt met een heel fijn blauw waslaagje.

Deze plant groeit wild van den Kaukasus tot in Japan en is al sinds eeuwen in Europa ingevoerd. In de Middeleeuwen schreef men hem groote geneeskracht toe, vandaar de naam Levensboom (*Arbor vitae*). Als symbool der onsterfelijkheid werd hij (ter vervanging van den antieken cypres) op kerkhoven aangeplant.

Hoe het nu met die geneeskracht staat weet ik niet, maar een feit is het, dat het hout van alle Cypres-achtige boomen zeer duurzaam is en weinig te lijden heeft van schimmels of insecten. En dat de geur van de bladeren je doet opleven, als je wat te lang in de stad hebt gezeten, heb ik aan 't begin aan dit opstel al verteld.

JAC. P. TH.

UIT HET LEVEN DER SCHOLEKSTERS

(*Haematopus ostrilegus* L.).

Op al mijne zwerftochten, die ik in den verloop van winter heb gemaakt langs het Noordzeestrand en de Zuiderzeedijken, kon ik niet veel nieuws ontdekken. Zwanen en rotganzen, zaagbekken en roodkeelige zeeduikers, jagers en drieteenige meeuwen, bergleeuweriken en sneeuwgorzen en nog tal van andere, geregeld wederkeerende, wintergasten, waren er dikwijls te zien, en de vogel die er nimmer ontbrak, dat was de Scholekster. Mr. R. Baron Snouckaert van Schauburg heeft mij herhaalde malen geschreven, dat er zoo weinig viel op te teekenen voor het jaarlijksch ornithologisch overzicht, zoowel van uit Groningen, als van Texel, en daarom nog werd door mij herhaalde malen een extra tochtje gemaakt, en bijna nimmer viel er iets bijzonders te vermelden. Toen de ijsgodin een poosje lang haren scepter zwaaide, had ik hoop, dat nog wel wat belangrijks uit het Noorden zou overkomen; maar de winter heeft daartoe te kort geduurd, zoodat ijs en sneeuw te spoedig waren verdwenen, om niet weer te komen. Zoo komt het, dat ik allen beschikbaren tijd kon besteden aan de meer bekende vogels, waaronder dan nu de scholekster eene eerste plaats heeft ingenomen. Iedereen kent dezen vogel met zijn langen oranjeroode snavel en zijne zwarte en witte vederen, welke kleuren scherp belijnd zijn.

Deze belijning komt het mooist uit, wanneer de vogel pas opvliegt en dan recht voor den beschouwer uit; de helder witte kleur van het voorste gedeelte der staartpennen en de breede witte band over de vleugels geven dan, vooral wanneer de achtergrond donker is, te zamen een vogelvorm aan. Van dit wit bespeurt men zoo goed als niets, wanneer de vogel loopt of neergehurkt zit in het gras. Dan zegt men, dat het dier geheel zwart is aan de bovendeelen en wit van onderen.

Maar ik wil niets meer zeggen van het kleed van den Scholekster, omdat ik van de veronderstelling ben uitgegaan, dat de vogel bij de meeste menschen bekend is, in elk geval bij allen, die slechts eene enkele schrede op ornithologisch gebied hebben gedaan. Voor meer gevorderden vertel ik misschien weinig of geen nieuws, daar zij wellicht herhaalde malen hebben gezien en gehoord, wat ook mij van dezen vogel bekend geworden is. Uit de verschillende plaatselijke namen, men spreekt n. l. elders van Bonte Piet, Lieuw, Strandkievit, Oester-visscher, Zee-ekster, Slijkaakster, Oost-Indische Kievit, Strandjiep, blijkt genoegzaam, dat de Scholekster in vele gedeelten van ons land voorkomt.

In den broedtijd vindt men de vogels steeds aan paren in de weidelanden en dikwijls ook vele uren van de kust verwijderd. Dan kan men ook het groote, eenvoudige nest op zeer onderscheidene plaatsen vinden; meestentijds is het gemaakt in het gras, somtijds ook op wallen van bouwlanden en op dijkjes en een enkele maal zelfs is het nest met eieren gevonden op den nok van een schuurtje in het veld, waar de vogel het dan door zijne aanwezigheid al spoedig verraadt. Overigens gaat het dier nogal slim te werk, want komt men in de nabijheid van zijn nest, dan duikt de Scholekster neder, om aan den onwelkomen bezoeker den indruk te geven, dat hij zich op het nest bevindt. Loopt men dan naar dien kant, zoo spoedt de vogel zich weldra verder, teneinde het spelletje te herhalen. Wie alsdan het nest wil vinden, doet wijs, juist de tegenovergestelde richting te nemen. Bespeurt de Scholekster zulks, dan zal hij opvliegen, zijne schelle stem laten hooren, en links of rechts van den wandelaar opnieuw beproeven het doel te bereiken. Zijn de eieren reeds zwaar bebroed, of wel bevindt men zich in de nabijheid der jongen, dan schiet het mannetje, onder het maken van gillende geluiden, op den vermoedelijken roover van eieren of kroost toe, en durft dezen zeer kort te naderen. Ook het koevee wordt op deze wijze op eenigen afstand gehouden. Nu heb ik meermalen gezien, dat eene koe door den vogel werd aangeraakt, doch nog nimmer heb ik zelf in dat opzicht kennis gemaakt met den langen snavel. Dikwijls heb ik de beweging van de lucht, door de wick-